

Обняєко М.В.,
студентка
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця
науковий керівник:
Коваль Л.В., к. е. н., доцент
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЕКОЛОГІЧНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Концепція сталого розвитку передбачає взаємозв'язок трьох складових: економічної, соціальної та екологічної. Економічна безпека підприємства залежить від впливу зовнішнього середовища. На сьогоднішній день економіка й навколишнє середовище є єдиною системою й проблема їхньої взаємодії вимагає термінового вирішення, тому екологічний фактор діяльності підприємств набуває визначального значення. Для зменшення негативного впливу людини на довкілля необхідно виміряти (відобразити в бухгалтерському обліку) зазначений вплив.

Екологічний облік дуже швидко розвивається в усьому світі. Стимулювання його застосування здійснюють професійні організації бухгалтерів: Міжнародна федерація бухгалтерів (International Federation of Accountants, IFAC), Асоціація дипломованих бухгалтерів (Association of Chartered Certified Accountants, ACCA), Інститут бухгалтерів у сфері управлінського обліку (Chartered Institute of Management Accountants, CIMA) тощо.

Сьогодні існує низка проблем, що не дають змогу правильно та достовірно здійснювати бухгалтерський облік екологічних витрат підприємства.

Екологічний облік на підприємстві – процес розпізнавання, оцінювання і передання екологічної інформації, що дає можливість користувачам такої інформації компетентно ухвалювати рішення і формувати судження. Ця категорія охоплює формування облікової (бухгалтерської) та необлікової інформації про стан, динаміку зовнішнього природного середовища та вплив на нього природних факторів та всієї діяльності людини на глобальному, національному та регіональному рівнях.

Причинами необхідності ведення бухгалтерського обліку екологічної діяльності суб'єкта господарювання є:

- операції, пов'язані з екологічною діяльністю суб'єкта господарювання, а також їх вплив на фінансові результати повинні бути відображені в бухгалтерському обліку;
- кредиторам та інвесторам необхідно володіти інформацією про екологічну діяльність підприємства для прийняття рішень щодо побудови з ним відносин;
- підприємства можуть мати переваги у конкурентній боротьбі за покупців, якщо зможуть довести, що їх товари та послуги кращі з екологічної точки зору, це сприятиме збільшенню доходів підприємства;
- бухгалтерський облік екологічної діяльності є засобом досягнення стійкого розвитку.

Під екологічними витратами для цілей бухгалтерського обліку слід розуміти зменшення вартості активів підприємства без перенесення її на продукт виробництва та без їх вибуття за його межі за рішенням власника, яке відбувається внаслідок несприятливих стихійних явищ та негативного антропогенного впливу на природне середовище.

Елементами організації бухгалтерського обліку екологічних витрат є:

1. У частині техніки ведення бухгалтерського обліку:
 - первинні документи, облікові реєстри, порядок документообігу;
 - робочий план рахунків з виділенням аналітичних рахунків;
 - програмне забезпечення обліку;
 - терміни надання та користувачі внутрішньої звітності.
2. У частині методичного забезпечення бухгалтерського обліку:
 - порядок визнання, оцінки, включення до собівартості екологічних витрат;
 - порядок розподілу загальноновиробничих екологічних витрат.

Запорукою ефективного управління екологічними витратами є належно сформоване обліково-інформаційне забезпечення, порядок та послідовність формування якого має бути визначено обліковою політикою підприємства.

Екологічні рахунки відповідно до міжнародних стандартів – це статистично-інформаційна система, яка поєднує національні рахунки з екологічними рахунками. Ведення синтетичного обліку екологічних витрат повинно ґрунтуватися на галузевих особливостях та специфіці діяльності конкретного підприємства. В основу вибору об'єктів аналітичного обліку екологічних витрат запропоновано покласти розроблену класифікацію з деталізацією кожного виду витрат.

Групування екологічних витрат за різними ознаками

№	Автор	Ознака класифікації та склад витрат
1.	О. Савченко, О. Даций, А. Байда, Г. Зима	- за видами діяльності: операційні, інвестиційні; - до експлуатаційних відносяться: витрати із забезпечення природними ресурсами, витрати з відновлення природних ресурсів, витрати з організації екологічної діяльності; - до природоохоронних витрат відносяться: витрати з запобігання забрудненню, витрати з компенсації негативних наслідків забруднення, витрати на переробку та/або утилізацію відходів виробництва
2.	Г. Кірейцева	По операціях з атмосферним повітрям: - за видами діяльності: операційні, інвестиційні, фінансові; - за характером впливу на атмосферне повітря: витрати на запобігання забрудненню; витрати на ліквідацію забруднень; - за джерелами фінансування: цільове фінансування (національні джерела; джерела Європейського союзу); власні джерела.
3.	А. Жулавський	- перша група пов'язана з процесами природокористування і складається з витрат на забезпечення підприємства природними ресурсами, які є сировиною (вода, повітря, мінеральні та енергетичні ресурси), та витрат, потрібних для відновлення та відтворення природних ресурсів (лісовідновлення, рекультивация земель тощо); - друга група, в якій витрати пов'язані з фактором забруднення довкілля і визначаються як екологічні витрати: витрати на те, щоб запобігти забрудненню навколишнього середовища (або природоохоронні витрати); витрати, пов'язані з впливом забруднення навколишнього середовища на реципієнтів (людину, екосистему, матеріальні цінності).

У П(С)БО 16 «Витрати» у складі витрат відсутнє будь-яке згадування про екологічні витрати. Аналогічно у діючому Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій екологічні витрати теж не зазначені.

У Плані рахунків бухгалтерського обліку необхідно передбачити рахунки, що відображають:

- виручку від продажу відходів;
- витрати на придбання екологічно чистої сировини;
- зарплату та премії за діяльність у сфері охорони навколишнього середовища;
- амортизаційні відрахування природоохоронного устаткування;
- інші витрати на охорону навколишнього середовища

Вчені вважають необхідним додати рахунок 86 «Екологічні витрати» у 8 класі. Аналітичні рахунки до рахунку 86 рекомендується розробляти самостійно на кожному підприємстві залежно від його виду діяльності; додати субрахунок 915 «Екологічні витрати» до рахунку 91 «Загальновиробничі витрати», оскільки екологічні витрати, по-перше, навряд чи можливо зараховувати до собівартості конкретних видів продукції, тобто вони потребують певної бази розподілу; по-друге, мають комплексний характер; по-третє, за своїм характером мають загальновиробничі властивості, тобто пов'язані опосередковано з виробництвом продукції.

Екологічний облік повинен бути спрямований на виявлення та відображення витрат, пов'язаних з екологічною діяльністю у грошовій формі. Впровадження обліку екологічних витрат у загальну систему обліку на підприємствах може відбуватися в умовах реалізації таких підходів:

- внесення уточнень до системи традиційного обліку, перш за все, більш детальним і диференційованим відображенням екологічних аспектів підприємства, включаючи всі витрати на проведення природоохоронних заходів, а також змін, що викликаються ними, у бухгалтерському балансі підприємства (назвемо його диференціювання фінансової звітності);
- реорганізація та розширення обліку, у тому числі за допомогою складання екобалансів для повнішого відображення (з урахуванням часового аспекту) зовнішніх екологічних витрат, як і ефектів виробничої діяльності (назвемо його розширенням фінансової звітності).

Рациональна організація обліку екологічних витрат надасть підприємствам можливість повно і об'єктивно враховувати екологічні аспекти їхньої діяльності, що в свою чергу, дозволить своєчасно розпізнавати ризики виникнення надмірного антропогенного впливу на навколишнє середовище, своєчасно приймати запобіжні заходи, визначаючи таким чином екологічність траєкторії розвитку підприємства.